

C-124/20. sz. ügy

Előzetes döntéshozatal iránti kérelem

A benyújtás napja:

2020. március 5.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Németország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2020. március 2.

Felperes:

Bank Melli Iran, az iráni jog hatálya alá tartozó részvénytársaság

Alperes:

Telekom Deutschland GmbH

Hanseatisches Oberlandesgericht

[omissis]

V é g z é s

A **BANK MELLI IRAN**, az iráni jog hatálya alá tartozó részvénytársaság,
[omissis] Hamburg

– felperes, fellebbező és ellenérdekű fél a fellebbezési eljárásban –

[omissis]

és

a **Telekom Deutschland GmbH**, [omissis] Bonn

– alperes, ellenérdekű fél a fellebbezési eljárásban és fellebbező –

[omissis]

között folyamatban lévő ügyben

[omissis] a Hanseatisches Oberlandesgericht (regionális felsőbbíróság, Németország) – tizenegyedik polgári tanács – [omissis] 2020. március 2-án a következőképpen határoz:

- I. Az eljárást felfüggeszti.
- II. Előzetes döntéshozatal céljából a 2018. június 6-i (EU) 2018/1100 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelettel (HL L 199. I, 2018. augusztus 7., 1. o.) módosított, a harmadik ország által elfogadott jogszabályoknak az ország területén kívüli alkalmazásának hatása és az ilyen jogszabályon alapuló vagy abból eredő intézkedések elleni védelemről szóló, 1996. november 22-i 2271/96/EK tanácsi rendelet (HL L 309., 1996. november 29., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 10. fejezet, 1. kötet, 75. o.) 5. cikke első bekezdésének értelmezésére vonatkozó következő kérdéseket terjeszti az Európai Unió Bírósága elé: **[eredeti 2. o.]**
 - 1) Csak akkor alkalmazható-e a 2271/96 rendelet 5. cikkének első bekezdése, ha az Amerikai Egyesült Államok részéről közvetlenül vagy közvetve hatósági vagy bírósági határozatok születtek az említett rendelet 11. cikke értelmében vett eljáró uniós gazdasági szereplőnek címezve, vagy elegendő az alkalmazáshoz, hogy az uniós gazdasági szereplő eljárása ilyen határozatok nélkül is másodlagos szankciók végrehajtására irányul?
 - 2) Ha a Bíróság az első kérdésre a második változat szerinti választ adja: Ellentétes-e a 2271/96 rendelet 5. cikkének első bekezdésével a nemzeti jog olyan értelmezése, amely szerint a felmondó félnek lehetősége van egy, az amerikai egyesült államokbeli Office of Foreign Assets Control (OFAC) által a Specially-Designated-Nationals (SDN) listára felvett szerződéses partnerrel fennálló folyamatos teljesítésű szerződést – akár az Egyesült Államok által elrendelt szankciók végrehajtásának szándékával is – felmondani anélkül, hogy ehhez felmondási okra lenne szükség, és ezért anélkül, hogy polgári peres eljárásban alá kellene támasztania, és bizonyítania kellene, hogy a felmondás oka semmiképpen sem az Egyesült Államok által elrendelt szankciók végrehajtása?
 - 3) Ha a Bíróság a második kérdésre igenlő választ ad: Kötelező jelleggel érvénytelennek kell-e tekinteni a 2271/96 rendelet 5. cikkének első bekezdésébe ütköző rendes felmondást, vagy a rendelet céljának más szankciókkal, például bírság kiszabásával is meg lehet felelni?
 - 4) Ha a Bíróság a harmadik kérdésre az első változat szerinti választ adja: Egyrészt az Európai Unió Alapjogi Chartájának 16. és 52. cikkére, másrészt az eltérésre való felhatalmazásadásnak a 2271/96 rendelet 5. cikkének második bekezdése szerinti lehetőségére tekintettel akkor is így van-e ez, ha fennáll a veszélye annak, hogy az uniós gazdasági

szereplő jelentős (a jelen esetben a cégcsoport forgalma 50%-ának megfelelő) gazdasági veszteségeket szenved az Egyesült Államok piacán az üzleti kapcsolatnak a listára felvett szerződéses partnerrel való fenntartása esetén?

I n d o k o l á s:

A felperes az iráni jog alapján létrehozott iráni bank, amely egy 36 alkalmazottat foglalkoztató fióktelepet tart fenn hamburgi székhellyel. A felperes fő tevékenységét az Iránnal folytatott külkereskedelem lebonyolítása képezi. **[eredeti 3. o.]**

Az alperes a Deutsche Telekom AG egyik leányvállalata és az egyik legnagyobb német hírközlési szolgáltatásokat nyújtó vállalkozás, amely Bonnban rendelkezik székhellyel. A cégcsoport világszerte több mint 270 000 alkalmazottat foglalkoztat, közülük több mint 50 000-et az Egyesült Államokban, ahol forgalmának körülbelül 50 százalékát bonyolítja.

A felek között keretszerződéses viszony áll fenn, amely lehetővé teszi a felperes számára, hogy vállalkozásának összes, különböző németországi helyeken lévő csatlakozását egyetlen szerződésben foglalja egybe. E szerződéses viszony keretében a felperes több terméket is megrendelt az alperesnél, amelyeket ez utóbbi rendelkezésre is bocsátott, és ki is számlázott. E szerződések képezik a felperes németországi belső és külső kommunikációs rendszereinek kizárólagos alapját. Az alperes által nyújtandó szolgáltatások nélkül a felperes – legalábbis jelenleg – nem képes német fióktelepe útján részt venni a kereskedelemben.

Az alperes felperessel bonyolított havi forgalma valamivel több mint 2000,00 euró. A felperes mindig határidőben és teljes egészében eleget tett az alperessel szemben fennálló fizetési kötelezettségeinek.

Miután 2018-ban az Egyesült Államok felmondta a 2015. július 14-i iráni megállapodást (Joint Comprehensive Plan of Action – JCPA), és ezáltal újból hatályba léptek az eredeti szankciók (Iran Transactions and Sanctions Regulations – ITSR), a felperes felkerült az OFAC (Office of Foreign Assets Control) szankciós listájára (Specially Designated Nationals and Blocked Person List – SDN). A szankciórendszer egyik részét úgynevezett másodlagos szankciók (secondary sanctions) képezik, amelyek megtiltják a nem egyesült államokbeli állampolgárok számára, hogy az SDN listán szereplő iráni személyekkel és vállalkozásokkal bármilyen üzleti kapcsolatot tartsanak fenn.

2018. november 5-én az Egyesült Államok által elrendelt új szankciók léptek hatályba Iránnal szemben, amelyek elsősorban a pénzügyi, bank- és olajágazat ellen irányulnak. A felperest érintik e szankciók, és 2018. november 12-i hatállyal ezért felfüggesztették a Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (SWIFT) – egy, a belga jog hatálya alá tartozó szövetkezet – hírközlő hálózatában.

2018. november 16-i levelével az alperes azonnali hatállyal felmondott minden szerződést [omissis]. Ugyanezen a napon az alperes legalább négy további, iráni kötődésű és németországi székhelyű ügyfélnek küldött azonos tartalmú felmondólevelet. **[eredeti 4. o.]**

Valamennyi társaságban közös, hogy egyaránt szerepelnek az Egyesült Államok SDN listáján. Az alperes összesen tíz, iráni kötődésű vállalkozásnak mondott fel.

A felperes által indított, ideiglenes intézkedés elrendelésére irányuló eljárásban a Landgericht Hamburg (hamburgi regionális bíróság, Németország) ideiglenes intézkedést rendelt el 2018. november 28-i ítéletével [omissis], amelyben arra kötelezte az alperest, hogy a rendes felmondási idő leteltéig teljesítse a fennálló szerződéseket. [omissis]

2018. december 11-i levelével [omissis] az alperes újabb felmondást közölt. E levél vonatkozó része a következőképpen szól:

„[...] a 2018. november 16-i levéllel azonnali hatállyal felmondtuk a lent felsorolt szolgáltatások nyújtását. Pusztán elővigyázatosságból ezennel rendes felmondással is felmondjuk e szolgáltatások nyújtását a lehető legközelebbi időponttal.”

A rendes felmondási idők egyes szerződések esetében már 2019. január 25-én, 2019. február 10-én, 2019. március 13-án, 2019. szeptember 10-én és 25-én, valamint 2020. január 30-án leteltek. A többi szerződés még 2020. augusztus 22-ig, illetve 2021. január 7-ig fennáll.

A felperes első fokon azt kérte, hogy kötelezzék az alperest arra, hogy a szerződések szerinti összes vonalat hagyja aktívan.

A Landgericht (regionális bíróság) arra kötelezte az alperest, hogy a szerződéseket a vonatkozó rendes felmondási idő leteltéig teljesítse, a keresetet pedig az ezt meghaladó részében elutasította. A bíróság érvényesnek tekintette a vita tárgyát képező szerződések alperes általi rendes felmondását. A rendes felmondás nem ütközik különösen a 2271/96 rendelet 5. cikkébe.

A felperes fellebbezést nyújtott be ezen ítéletnek a keresetet elutasító része ellen. A felperes fenntartja azon álláspontját, hogy az alperes által közölt rendes felmondás a 2271/96 rendelet 5. cikkébe ütközik, és ezért érvénytelen.

A Landgericht (regionális bíróság) ítéletének kihirdetését követően az alperes lekapcsolta a vita tárgyát képező vonalak egyikét a rendes felmondási idő 2019. február 10-i letelte okán. Jelenleg még az összes többi vonal aktív. **[eredeti 5. o.]**

II.

A jogvitában hozandó döntés a 2018. június 6-i (EU) 2018/1100 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelettel (HL L 199. I, 2018. augusztus 7., 1. o.) módosított, a harmadik ország által elfogadott jogszabályoknak az ország területén kívüli alkalmazásának hatása és az ilyen jogszabályon alapuló vagy abból eredő intézkedések elleni védelemről szóló, 1996. november 22-i 2271/96/EK tanácsi rendelet (HL L 309., 1996. november 29., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 10. fejezet, 1. kötet, 75. o.) 5. cikke első bekezdésének értelmezésétől függ. A felperes fellebbezéséről való döntés előtt ezért az eljárást fel kell függeszteni, és az EUMSZ 267. cikk első bekezdésének b) pontja és harmadik bekezdése alapján az Európai Unió Bíróságának előzetes döntését kell kérni.

A felek közötti vita tárgyát a 2018. december 11-i rendes felmondás [omissis] érvényessége képezi; az alperes e felmondással meg szeretné szüntetni a felpereshez fűződő üzleti kapcsolatát. A német jog hatálya alá tartozó szerződések rendes felmondásához való jog nem vitatottan fennáll az alperes általános értékesítési feltételei alapján.

A felperes álláspontja szerint a felmondás a 2271/96 rendelet 5. cikkének első bekezdésébe ütközik, és ezért érvénytelen. Az alperes véleménye szerint nem sérül a 2271/96 rendelet 5. cikkének első bekezdése.

1. a) Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésről:

A felperes azt állítja, hogy az alperes általi felmondás kizárólag az Amerikai Egyesült Államok által elrendelt másodlagos szankciók megsértése elkerülésének szándékából fakad. A felperes nem bizonyította azonban, hogy a felmondást az Egyesült Államokban hozott, közvetlen vagy közvetett hatósági vagy bírósági határozatok előzték volna meg. 2020. február 7-i ítéletében [omissis] az Oberlandesgericht Köln (kölni regionális felsőbbíróság, Németország) azt az álláspontot képviselte, hogy ilyen helyzetben eleve nem alkalmazható a 2271/96 rendelet 5. cikkének első bekezdése. Az eljáró bírósági tanács nem osztja ezt az álláspontot, hanem elegendőnek tekinti önmagában a másodlagos szankciók elrendelését, mert csak így hajtható végre hatékonyan a 2271/96 rendelet 5. cikkének első bekezdésében szereplő, az ilyen szankciók végrehajtására vonatkozó tilalom.

b) Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésről:

Az alperes által hivatkozott, rendes felmondáshoz való jog gyakorlásának nem feltétele valamely felmondási ok. Az alperes véleménye szerint ezen a 2271/96 rendelet 5. cikkének első bekezdése sem változtat, mivel a rendelkezés nem érinti az azzal kapcsolatos vállalkozói szabadságát, hogy bármikor megszüntesse a felpereshez [eredeti 6. o.] fűződő üzleti kapcsolatát. Indítékai e tekintetben nem bírnak jelentőséggel.

Az alperes e tekintetben a Bizottság 2018. augusztus 7-i, „Kérdések és válaszok: A blokkoló intézkedésekről szóló rendelet aktualizálásának elfogadása” című iránymutató feljegyzésére (C/2018/5344, HL C 277. I, 2018. augusztus 7., 4–10. o.) támaszkodik.

Ezen iránymutató feljegyzés 5. pontja a következőképpen szól:

„Kötelezi-e a blokkoló intézkedésekről szóló rendelet az uniós gazdasági szereplőket arra, hogy üzleti tevékenységet folytassanak Iránnal vagy Kubával? Hogyan viszonyuljanak helyesen a listán szereplő területen kívüli jogszabályokhoz, illetve a blokkoló intézkedésekről szóló rendelethez?

Az uniós gazdasági szereplők szabadon végezhetik üzleti tevékenységüket, amint azt az uniós joggal és az alkalmazandó nemzeti jogszabályokkal összhangban megfelelőnek tartják. Ez azt jelenti, hogy a gazdasági helyzet értékelése alapján szabadon dönthetnek arról, hogy Iránban vagy Kubában üzleti tevékenységet kezdjenek-e, illetve azt folytassák vagy megszüntessék-e, valamint hogy tevékenységet kezdjenek-e valamely gazdasági ágazatban. A blokkoló intézkedésekről szóló rendelet célja éppen annak biztosítása, hogy az ilyen üzleti döntések szabadon szülessenek, és ne a listán szereplő területen kívüli jogszabályoknak – amelyeknek az uniós gazdasági szereplőkre való alkalmazhatóságát az EU nem ismeri el – való kényszerű megfelelés eredményei legyenek.”

Az alperessel együtt több német bíróság is úgy értelmezi ezt a választ, hogy az alperes okok megjelölése nélkül bármikor gyakorolhatja a szerződések rendes felmondásához való szerződéses jogát. 2019. október 1-jei tájékoztatóvégzésében [omissis] az Oberlandesgericht Köln (kölni regionális felsőbbbíróság) kifejezetten azt az álláspontot képviselte, hogy a szerződés ilyen megszüntetésére „az Egyesült Államok külpolitikája által meghatározott indokokból” is sor kerülhet.

Az eljáró bírósági tanács a Bizottság válasza alapján lehetségesnek tekinti a 2271/96 rendelet 5. cikke első bekezdésének ilyen értelmezését, helyütt úgy véli azonban, hogy a rendelkezés ez esetben nem tölti be a célját. Észszerűbbnek tűnik ezért az olyan értelmezés, amely szerint az olyan felmondás, amelynek fő indoka az Egyesült Államok által elrendelt szankciók végrehajtása, a 2271/96 rendelet 5. cikkének első bekezdésébe ütközik. Ha viszont a cselekmény a szankciókkal konkrét kapcsolatban nem álló, tisztán gazdasági megfontolásokon alapul, az nem ütközik a 2271/96 rendelet 5. cikkének első bekezdésébe, mivel máskülönben sohasem **[eredeti 7. o.]** lehetne megszüntetni az Iránhoz fűződő üzleti kapcsolatokat. A német szakirodalom osztja ezt az álláspontot [omissis].

E megközelítés folyamánként az alperesnek kivételesen közölnie kell a felmondás indokait, mindenestre azonban alá kell támasztania, és adott esetben be kell bizonyítania, hogy nem azért döntött a szerződés megszüntetése mellett, mert máskülönben attól kellene tartania, hogy hátrányok érik az Egyesült Államok

piacán. Mindezek nélkül nem állapítható meg, hogy a felmondás a 2271/96 rendelet 5. cikkének első bekezdésébe ütközik-e.

c) Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésről:

Az eljáró bírósági tanács álláspontja szerint a 2271/96 rendelet 5. cikkének első bekezdésébe ütköző felmondás érvénytelen. A német polgári jogban ez a Bürgerliches Gesetzbuch (polgári törvénykönyv) 134. §-ából következik. E rendelkezés a következőképpen szól:

A törvényi tilalomba ütköző jogügylet törvény eltérő rendelkezése hiányában semmis.

Az eljáró bírósági tanács ilyen értelemben vett törvényi tilalmat tartalmazó rendelkezésnek tekinti a 2271/96 rendelet 5. cikkének első bekezdését.

A 2271/96 rendelet 9. cikke mindazonáltal úgy rendelkezik, hogy valamennyi tagállam meghatározza a rendelet vonatkozó rendelkezései megsértése esetén alkalmazandó arányos, hatékony és visszatartó erővel rendelkező szankciókat. A Németországi Szövetségi Köztársaság az Außenwirtschaftsverordnungnak (a külkereskedelemtől szóló rendelet, AWV) az Außenwirtschaftsgesetz (a külkereskedelemtől szóló törvény, AWG) 19. §-a (4) bekezdése első mondatának 1. pontjával és (6) bekezdésével összefüggésben értelmezett 82. §-a (2) bekezdésének első mondatával szabálysértésnek minősítette, és 500 000 euróig terjedő bírsággal rendelte büntetni a 2271/96 rendelet 5. cikke első bekezdésének megsértését.

Az Egyesült Államok piacáról való kizárása esetén az alperest fenyegető gazdasági károkra tekintettel ezért adott esetben aránytalannak tekinthető annak megakadályozása, hogy az alperes megszüntesse a felpereshez fűződő szerződéses kapcsolatot, ahelyett hogy (csak) bírságot szabnának ki vele szemben. Az eljáró bírósági tanács értelmezése szerint ezenfelül a rendelet nem közvetlenül a felperes védelmét szolgálja. **[eredeti 8. o.]**

d) Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdésről:

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdés a legutóbb kifejtettekkel függ össze.

Az eljáró bírósági tanács értelmezése szerint a másodlagos szankciók végrehajtásának tilalma dilemma elé állítja az alpereshez hasonló uniós gazdasági szereplőt, akinek védelmét a rendelet annak preambulumbekendése szerint szolgálni hivatott. Ha e gazdasági szereplők az uniós jogot tartják tiszteletben, az Egyesült Államok piacáról való kizárás veszélye fenyegeti őket, ha pedig a szankciókat hajtják végre, megsértik az uniós jogot. Az Egyesült Államok által elrendelt szankciók gyakorlati hatékonyságára tekintettel ezért az uniós gazdasági

szereplőket az uniós jog tiszteletben tartása esetén bizonyos körülmények között jelentős gazdasági károk fenyegetik. A Telekom csoport a forgalmának 50%-át bonyolítja az Egyesült Államok piacán. Az eljáró bírósági tanács álláspontja szerint e kockázatot nem ellensúlyozza kellőképpen a 2271/96 rendelet 6. cikkében szabályozott, kártérítésre való jogosultság. Ugyanez a helyzet az eltérésre való felhatalmazásadásnak a 2271/96 rendelet 5. cikkének második bekezdésében biztosított lehetősége esetében is. A rendeletnek az uniós gazdasági szereplőkkel szembeni másodlagos szankciók végrehajtásának megakadályozására irányuló céljára tekintettel a felhatalmazásadási gyakorlatot inkább megszorítóan kell kialakítani, és néhány dolog ezért alighanem amellett szól, hogy a gazdasági károk veszélye önmagában nem elegendő ehhez. Mindezek alapján az eljáró bírósági tanácsnak kétségei vannak azt illetően, hogy az Egyesült Államok piacán bekövetkező jelentős gazdasági károk veszélye esetén a valamely – gazdasági szempontból ráadásul jelentéktelen – üzleti partnertől e veszély megelőzése érdekében való megváltásra vonatkozó általános tilalom összeegyeztethető az Európai Unió Alapjogi Chartájának 16. cikke által védett vállalkozási szabadsággal és az Európai Unió Alapjogi Chartájának 52. cikkében rögzített arányosság elvével.

2. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések releváns volta az alapügy szempontjából:

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre adandó válaszok relevánsak az eljáró bírósági tanács előtt folyamatban lévő jogvita eldöntése szempontjából, mivel azoktól függ, hogy érvényes vagy érvénytelen-e az alperes általi rendes felmondás. A külkereskedelemtől szóló német rendelet (AWV) felperes által szintén hivatkozott 7. §-ának első mondata nem vehető figyelembe a jogvita eldöntéséhez. **[eredeti 9. o.]**

Az AWV 7. §-ának első mondata a következőképpen szól:

Tilos a külkereskedelem körében olyan nyilatkozatot tenni, amelynek révén valamely belföldi személy egy másik állammal szembeni bojkottban vesz részt (bojkottnyilatkozat).

Attól függetlenül, hogy a felmondás közlése esetében egyáltalán az e rendelkezés értelmében vett bojkottnyilatkozatról van-e szó, az eljáró bírósági tanács értelmezése szerint a rendelkezés hatálya nem tágabb a 2271/96 rendelet 5. cikke első bekezdésének hatályánál, vagyis ha az alperes általi rendes felmondás érvényes a 2271/96 rendelet 5. cikkének első bekezdése alapján, akkor az az AWV 7. §-ának első mondatát sem sérti.

Lauenstein
elnök
Oberlandesgericht (regionális felsőbíróság)

Dr. Büßer
bíró

Dr. Brauer
bíró